

είναι ο τόνος της συναισθηματικής, της ερωτικής εξομολόγησης. Ἡ στάση του ἔμπροσς στὴ ζωὴ δὲν εἶναι ἡ στάση τοῦ ψυχροῦ παρατηρητῆ, πού γυρεύει πρὸ παντός νὰ καταλάβει καὶ νὰ ἐξηγήσῃ, οὔτε ἡ στάση τοῦ κατακτητῆ, πὺν πολεμᾷ νὰ νικήσῃ τὴ ζωὴ καὶ νὰ τὴν ὑποτάξῃ στὶς ὁρέξεις του. Εἶναι ἡ στάση τοῦ ἀνθρώπου πὺν ἀγαπᾷ, πὺν παθαίνεται, πὺν ξεκιζέται ἀπὸ ἀγάπῃ, γιὰ τὰ ὄντα, γιὰ τίς ἰδέες, γιὰ τὰ ἀψυχα πράγματα, πὺν γυρεύει σὲ κάθε μέρα τῆς ζωῆς του νὰ δώσει. Ὁ συναισθηματικὸς του πλοῦτος εἶναι ἀνεξάντλητος. Ἡ προθυμία κ' ἡ καλοσύνη τῆς καρδιάς του μὲ γοητεύουν, μολονότι προτιμῶ ἐγώ, γιὰ τὴν αὐτομικὴ μου χρῆση, μὴ στάση ἔμπροσς στὴ ζωὴ πὺν ἀλύγιστη καὶ πὺν ἀδιάλλακτη. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ παραγνωρίσω τὴν ἀξία καὶ τὴν ὁμορφίαν αὐτῆς τῆς σπάνιας γενναιοδωρίας τῆς ἀγάπης.

Μὰ ὁ Παῦλος Φωτεινὸς ἀγαπᾷ τόσο πολὺ, δίνεται τόσο πολὺ σὸ καθεστὶ, πὺν δὲν κατορθώνει νὰ ἀγαπήσῃ κάτι σταθερὸ καὶ ὁριστικόν. Τὸν τυραννεῖ ἴσως τὸ ἀξίωμα τοῦ Gide: «Τὸ νὰ διαλέξῃς κάτι σημαίνει νὰ στερηθεῖς γιὰ πάντα ὅλα τὰ ἄλλα». Κι' ὁ Παῦλος Φωτεινὸς δὲν μπορεῖ νὰ στερηθεῖ τὴν ἀγάπῃ του σὲ τίποτα. Μόλις ἀποχτήσῃ κάτι, ἡ καρδιά του κίχας πετᾷ ἄλλοι. Δὲν κατορθώνει ὅμως ποτὲ (κ' ἐδῶ ἐκδηλώνεται πάλι ἡ μεγάλη γενναιοδωρία του) νὰ ἀποσπαστεῖ τελειωτικῶς ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης του, νὰ φύγῃ στὰ ἀλήθεια, νὰ δεχτεῖ τὸ διαζύγιο. Τρομάζει τὸ διαζύγιο. Φεύγει καὶ κοιτάζει πίσω, λυπᾶται, νοσταλγεῖ, εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ ἐπιστρέψῃ, νὰ δοθεῖ ξανόν.

Μιὰ βαθιὰ νοσταλγία γεμίζει αὐτὲς τίς σελίδες, μαζὶ μὲ τὴν πὺν πρὸθυμῃ ἀφοσίωση, μὲ τὴν πὺν εἰλικρινῇ συμπόνια. Ὁ Παῦλος Φωτεινὸς εἶναι ἀσφαλῶς φίλος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ζωῆς, παρὰ τὴν ἔμφυτη μελαγχολία του. Ἄν ὑποφέρει συχνά, δὲν ὑποφέρει οὔτε ἀπὸ μῖσος, οὔτε ἀπὸ ἀπογοήτευση, οὔτε ἀπὸ ἀνία. Ὑποφέρει ἐπειδὴ ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τίς δυνάμεις του, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ προσφέρει στοὺς ἄλλους ὅλα ὅσα θὰ ἤθελε νὰ προσφέρει. Ἰδιαιτέρῃ ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ κομμάτι πὺν ἀφορᾷ τὴ Φόσκα (σελ. 32-35) πὺν περιέχει, νομίζω, τίς πὺν βαθιὲς καὶ πὺν χαρακτηριστικὲς ἐξομολογήσεις τοῦ νέου συγγραφέα.

Βέβαια ὁ κ. Ξεφλούδας δὲν ἀρνείται τίς ἐπιδράσεις τοῦ: Gide, Προυστ, Ρίλκε... Ἐπικαλεῖται συχνὰ καὶ τὸν Πῶλ Βαλερύ, μὰ δὲ νομίζω πὺς ἔχει πολλὴ συγγένεια ὁ ἀκράτητος συναισθηματισμὸς τοῦ Παύλου Φωτεινοῦ μὲ τὸν ψυχρὸ καρτεσιανισμὸ τοῦ μεγάλου ποιητῆ τῆς Γαλλίας. Ἡ παρουσία τοῦ Βαλερύ μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο μοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀνομαλίας. Ὅπως δὴποτε, παρὰ τίς ποικίλες αὐτὲς ἐπιδράσεις, τὸ βιβλίο τοῦ κ. Ξεφλούδα εἶναι ἐντελῶς προσωπικὸ καὶ δὲ μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο βιβλίο. Εἶναι κάτι πρωτότυπο,

χωρὶς καμμὶ ἐκζήτηση καὶ κανένα τέχνασμα, γιὰ τὴν πρωτότυπη εἶναι κ' ἡ ψυχὴ τοῦ συγγραφέα.

Ὡς τεχνίτης ὁ κ. Ξεφλούδας ἔχει τὰ προσόντα του καὶ τὰ ἑλατιώματά του. Ἐχει ὕψος δικό του κ' αὐτὸ εἶναι ἤδη πολὺ σημαντικό. Χειρίζεται τὴ γλῶσσα μὲ πολλὴ εὐστροφία καὶ κατορθώνει νὰ ἐκφράσῃ ἢ νὰ ὑποβάλῃ λεπτότητες ἀποχρώσεις τῶν πραγμάτων. Συλλαμβάνει εἰκόνας σπάνιες καὶ ἐπιβλητικὲς, σὰν κ' αὐτὴν λ. χ. πὺν τὴ βρίσκω πάρα πολὺ ὥραια: «Μεγάλες λίμνες ἀκίνητοῦσαν μέσα στὸ φῶς, ὅπως μιὰ σκέψη μέσα στὰ ἴδια τῆς ὕρια, ἐνῶ ἐπάνω τῆς ἀπλώνεται εἰρωνικὰ τὸ ἀπειρο» (σελ. 15).

Μὰ εἶναι ἀκόμα θολός, κάποτε καὶ συγκεχυμένος. Ὑπάρχουν ἀρκετὲς ὁμίχλες μέσ' στὶς σελίδες του, πὺν ὁ νοῦς δὲν κατόρθωσε ἀκόμα νὰ τίς ξεκαθαρίσῃ καλά. Χρειάζεται νὰ ἐντείνει τὴ σκέψη του περισσότερο, νὰ σκάψῃ βαθύτερα, νὰ ὑποτάξῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ τίς ὁρμὲς τῆς ψυχῆς του. Τότε θὰ φτάσῃ στὴ διαύγεια, πὺν εἶναι, παρ' ὅλα ὅσα κ' ἂν λέγονται ἀπὸ πολλοὺς μοντέρνους, τὸ κυριώτερο γνώρισμα τῆς μεστῆς καὶ ὥριμης λογοτεχνίας.

Ἡ γλῶσσα τοῦ κ. Ξεφλούδα εἶναι κάπως ἀχτένιστη καὶ κάνει στὴν καθαρυνούσα παραχωρήσεις ἐντελῶς περιττές. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀδικαιολόγητο ἐλάττωμα τοῦ νέου συγγραφέα, πὺν πρέπει νὰ φροντίσῃ νὰ τὸ γιαντρέψῃ. Πρέπει πάντα νὰ ἐπιδιώκουμε μιὰ σχετικὴ γλωσσικὴ ὁμοιομορφία καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τίς περιττές ἀνομαλίες. Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Ἡ θὰ κάνουμε μιὰ γλῶσσα στρωτὴ, πειδαρχημένη καὶ καθαρή ἢ δὲ θὰ κάνουμε τίποτα.

Ὅπως δὴποτε ὁ κ. Ξεφλούδας ἔχει ἓνα πηγαῖο, αὐθόρμητο ἄλγαντο λογοτέχνη, ἔχει ἓνα σπάνιο πλοῦτο συναισθημάτων καὶ μιὰ γερὴ μόρφωση (εἶναι καθηγητὴς τῆς φιλολογίας καὶ συμπλήρωσε τίς σπουδὲς του στὴ Σορβόννη). Μὲ τέτοια ἐφόδια μπορεῖ καὶ ὀφείλει νὰ κάνει σημαντικὰ πράγματα. Τὸ πρῶτο βιβλίο του εἶναι κίχας μιὰ πολὺ καλὴ δουλειά, πὺν τοῦ δίνει ἀμέσως μιὰ ζηλευτὴ θέση στὶς τάξεις τῶν νέων συγγραφέων μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

—Δὲν ἔχει κανένα θέλητρο ἢ ζωὴ δίχως ἄγωνα, κ' ἀνάμεσα στοὺς χειρότερους κακούργους μπορεῖ κανεὶς νὰ ζεῖ εὐχάριστα καὶ ν' ἀνασαίνει λεύτερα, φτάνει νάχει κανένα μεγάλο ἰδανικὸ μέσα του καὶ νὰ ζεῖ μ' αὐτό, μὴ βλέποντας καὶ μὴ λογαριάζοντας τοὺς γύρω του.

—Ὁ Ἔρωτας εἶναι αἵσθημα πὺν θέλει ν' ἀνασαίνει λεύτερα καὶ κίχου ἀπὸ τὸ Νόμο τίποτε λεύτερο δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει.

—Ὅταν κανεὶς βρίσκεται στὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωῆς του, μόνον φῶς πρέπει νὰ βλέπει, μόνον φῶς!

ΑΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ